

Editorial

Editorial	3
-----------------	---

Stati

Eva Mydlíková: Vybrané modely rodinnej terapie v kontexte posudzovania sociálneho rizika rodiny	5
Alena Rusnáková: Muzikoterapia v sociálnej práci na Slovensku	17
Kateřina Glumbíková, Barbora Ğrundělová, Ivana Kaniová, Anna Krausová, Kateřina Lukešová, Zuzana Stanková, Marie Špiláčková: Sociální práce a terapie v azylových domech	36
Katarína Šiňanská, Agnesa Kočišová: Starostlivosť o seba v sociálnej práci ako inšpirácia pre vznikajúcu oblasť onkologickej sociálnej práce	52
Lucia Tóthová, Eva Žiaková: Neefektívne formy zvládania záťaže onkologicky chorých pacientov a pacientok	69
Tatiana Žiaková, Lenka Lukáčová: Syndróm vyhorenia u sociálnych pracovníkov v zariadení sociálnych služieb s ľuďmi s mentálnym znevýhodnením na Slovensku	83
Milada Martinková, Eva Biedermanová: Šetření problematiky zadluřování a exekucí v České republice se zaměřením na osoby seniorského věku	98
Michaela Skyba: Moc v sociálnej praxi z pohľadu študentiek sociálnej práce	108

Recenze

Kolektiv autorů: Kniha pro rodiče. Pěče o dítě do 6 let.	125
---	-----

Online prakticko-publicistická část časopisu	128
---	------------

Naše poslání a cíle	129
----------------------------------	------------

Zaměření příštího čísla	130
--------------------------------------	------------

Editorial

Editorial	3
-----------------	---

Papers

Eva Mydlikova: Selected Models of Family Therapy in the Context of Assessing Social Risk Families.....	5
---	---

Alena Rusnakova: Music Therapy in Slovak Social Work	17
---	----

Katerina Glumbikova, Barbora Grundelova, Ivana Kaniova, Anna Krausova, Katerina Lukesova, Zuzana Stankova, Marie Spilackova: Social Work and Therapy in Shelters	36
--	----

Katarina Sinanska, Agnesa Kocisova: Self-care in Social Work as an Inspiration for Emerging Area of Oncological Social Work	52
--	----

Lucia Tothova, Eva Ziakova: Inefficient Forms of Coping with Stress in Cancer Patients	69
---	----

Tatiana Ziakova, Lenka Lukacova: Burn-out Syndrome among Social Workers involved in the Long-term Care of People with Mental Disabilities in Slovak Republic	83
--	----

Milada Martinkova, Eva Biedermanova: Investigation Concerning Problems of Indebtedness and Execution upon Property in the Czech Republic Focusing on Older People	98
---	----

Michaela Skyba: Power in the Social Practice from the Perspective of Social Work Students	108
--	-----

Book Reviews

Book Reviews	125
--------------------	-----

Online Practical-Journalistic Part of the Journal	128
--	-----

Our Mission	129
--------------------------	-----

Next Issue Focus	130
-------------------------------	-----

Vybrané modely rodinnej terapie v kontexte posudzovania sociálneho rizika rodiny¹

Selected Models of Family Therapy in the Context of Assessing Social Risk Families

Eva Mydlíková

Doc. PhDr. Eva Mydlíková, PhD.,² je docentkou na Trnavskej univerzite v Trnave, Fakulte zdravotníctva a sociálnej práce, na Katedre sociálnej práce. Odborne sa profiluje najmä do oblasti práce s rodinou v kríze a poradenstva.

Abstrakt

V rokoch 2014–2016 výskumný tím pod vedením autorky príspevku analyzoval tri modely rodinnej terapie: Olsonov cirkumplexný model rodinného fungovania, McMasterský model fungovania rodiny a Beaversov systémový model fungovania rodiny. Cieľom výskumu bolo identifikovať kľúčové indikátory sociálnej dysfunkčnosti rodín používané pracovníkmi sociálnoprávnej ochrany detí sociálnej kurately na Slovensku a porovnať ich s hlavnými ukazovateľmi fungovania rodín podľa vybraných modelov rodinnej terapie. Na základe obsahovej komparatívnej analýzy odborného textu sa spracovala interpretačná mriežka dimenzií rodiny a kľúčových indikátorov rizikovosti rodiny, ktoré jednotliví autori považujú za významné a ktoré signalizujú problémy, poruchy, dysfunkcie v rodine. Modely boli postavené na rôznych indikátoroch, avšak u všetkých troch sa našlo päť spoločných dimenzií: komunikácia, štruktúra rodiny, afekcia, konflikty, uspokojovanie potrieb. Formulácie uvedených dimenzií sa neskôr konfrontovali s výsledkami kvalitatívneho výskumu posudzovania sociálnej rizikovosti rodín pracovníkmi sociálnoprávnej ochrany. Cieľom príspevku je identifikovať indikátory dysfunkčnosti rodiny troch vybraných modelov rodinnej terapie, obsahovou a komparatívnou analýzou z nich abstrahovať spoločné dimenzie a ich indikátory a v diskusii ich polemicky implementovať do praxe posudzovania sociálnej rizikovosti rodín, evidovaných na odboroch sociálnoprávnej ochrany detí.

Kľúčové slová

model, rodinná terapia, fungovanie rodiny, porovnanie

Abstract

During 2014–2016 the research team, led by the author, analyzed three models of family therapy: The Olson circumplex model of family functioning, the family functioning McMasters model and the Beavers model system for functioning families. The goal was to identify the key indicators in social dysfunctional families. Workers used the social protection of children social care example in Slovakia and compared it to the main indicators of family functioning according to selected models of family therapy.

¹ Článok vznikol s podporou projektu VEGA č. 1/0487/2014 pod názvom *Kľúčové koncepty vybraných systémových teórií pri posudzovaní rizikovosti rodín v intenciách sociálnoprávnej ochrany detí.*

² Kontakt: Doc. PhDr. Eva Mydlíková, PhD. Trnavská univerzita v Trnave, Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce, Univerzitné námestie 1, 918 43 Trnava; eva.mydlikova@truni.sk

Based on the content of a comparative analysis of scientific text, an interpretative grid was developed that could show specific families dimensions and key indicators of risk that the authors consider important and that signal problems, disorders and dysfunctions in the family.

The models were based on various indicators, but in all three cases five common dimensions were found: communication, family structure, affection, conflict and calming needs.

The analysis was later compared with the results of qualitative research that assessed social risk families carried out by workers involved in social protection. The aim of the paper is to identify the key indicators of family dysfunction in three selected models of family therapy; content and comparative analyses abstaining from common dimensions and their indicators and in their discussion implementing in practice the assessment of social risks of families registered with the children social protection department.

Keywords

model, family therapy, family functioning, comparison

ÚVOD

Pri formulovaní výskumnej stratégie sa vychádzalo z predpokladu, že rodinná terapia a sociálna práca s rodinou musia mať isté spoločné atribúty, pretože majú spoločný objekt intervencií: dysfunkčnú rodinu.

V sociálnej práci, už od čias, kedy Mary Richmond vydala v roku 1917 dielo *Sociálna diagnóza*, sa za objekt odbornej intervencie považuje „človek v zmysle jeho širšieho ja, jeho vzťahu k okoliu a okolia k nemu a špeciálne jeho závislosti na jeho okolí a sociálnych zariadení“ (in Brnula, 2015). Teda človek v kontexte aj svojej rodiny.

Východiskom pre vznik a rozvoj rodinnej psychoterapie v povojnovom období bol predpoklad, že rodina významným spôsobom ovplyvňuje priebeh a rozvoj psychického ochorenia, ako aj jeho liečbu. Psychoterapeuti predpokladali, že maladaptívne prejavy jedinca sú manifestáciou problematického diania v rodine. Symptóm duševnej poruchy jedinca je teda prejavom patológie rodiny a terapeutický zásah by sa mal koncentrovať na zmenu rovnováhy a interakcie v rodine identifikovaného pacienta.

V sociálnej práci sa od začiatku jej formovania ako vednej disciplíny pracuje s rodinou klienta ako s „cieľovým“ systémom.

V psychoterapii je stále v centre záujmu terapie najmä jedinec a s rodinou sa pracuje len komplementárne. Rodina sa vníma ako niečo, čo môže spôsobiť možné zhoršovanie alebo zlepšovanie stavu pacienta.

Cieľom sociálnej práce s rodinou je pomôcť zvýšiť úroveň kvality života rodiny a tým aj jej jednotlivých členov, ako aj zlepšiť adaptačné schopnosti rodiny vo vzťahu k prostrediu.

Cieľom rodinnej terapie je najmä naučiť rodinu adekvátne reagovať na člena s duševnou poruchou a vyrovnáť sa s jej dôsledkami (Mydlíková, 2015).

Ak by sme sa na to pozerali z perspektívy Abrahama Harolda Maslowova (1943) a jeho pyramídy potrieb, tak sociálna práca najintenzívnejšie intervenuje práve na prvej úrovni (fyziologické potreby), menej intenzívne na druhej (potreba bezpečia a istoty) a ešte menej na tretej úrovni (potreba lásky, prijatia, spolupatričnosti).

Psychoterapia „štartuje“ svoje pôsobenie práve na tejto tretej úrovni, intenzívnejšie pôsobí na úrovni 4 (uznanie a úcta) a najsilnejšie na úrovni 5, teda pri potrebe seberealizácie. Opäť sa snažíme argumentovať v prospech vzájomného osohu týchto vedných disciplín a ich praktického výkonu.

Naše predchádzajúce úvahy by sme radi opreli aj o orientáciu sociálnej práce viac na „materiálno“ a psychoterapie viac na „duševno“. Toto tvrdenie vyznieva príliš kategoricky a technokraticky, pretože napríklad Mary Richmondová sa organizovaním návštev chudobných doma už v roku

Muzikoterapia v sociálnej práci na Slovensku

Music Therapy in Slovak Social Work

Alena Rusnáková

Mgr. Alena Rusnáková, PhD.,¹ pôsobí ako odborná asistentka na Inštitúte edukológie a sociálnej práce na Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove. Zaoberá sa témami ako uplatňovanie hudby a muzikoterapie v sociálnej práci, postojoové orientácie k etnickým menšinám, genderové aspekty sociálnej práce a metodológia výskumu v sociálnej práci.

Abstrakt

Príspevok sa prostredníctvom teoretickej prehľadovej štúdie venuje vzťahu muzikoterapie a sociálnej práce s dôrazom na popis jej historických súvislostí, súčasný stav a budúce perspektívy na Slovensku. Cez všeobecné vymedzenie muzikoterapie sa autorka dostáva k jej klasifikácii, kde upozorňuje na potrebu pomenovania sociálnej paradigmy v muzikoterapii, ktorá zohľadňuje aj prepojenie muzikoterapie so sociálnou prácou, odrážajúcu sa v myšlienkach viacerých zahraničných, ale aj slovenských (českých) autorov a autoriek. Hlavným cieľom príspevku je zistiť, ako je prezentovaný vzťah muzikoterapie a sociálnej práce v slovenskej (českej) odbornej literatúre, legislatíve a vzdelávacom systéme. Z výsledkov teoretickej reflexie sa dá usudzovať, že muzikoterapia má v slovenskej (českej) odbornej literatúre sociálnej práce čoraz pevnejšie miesto ako jedna z jej metód, najmä ako súčasť socioterapie, ktorej legitimitu v tomto ohľade potvrdzuje aj legislatíva, avšak s nejasnými vymedzeniami kompetenčného vzdelávania. Taktiež je vzťah muzikoterapie a sociálnej práce silne určený kontextom sociálnych služieb. V závere príspevku sú preto diskutované perspektívne možnosti smerovania v predmetnej oblasti pre odborné vzdelávanie v sociálnej práci.

Kľúčové slová

legislatíva, muzikoterapia, prax, sociálna práca, vzdelávanie

Abstract

This paper considers the subject of the relationship of music therapy in social work with a historical context and considers the current state of affairs and the future prospects in Slovakia. Through the general definition of music therapy, the author then leads on to classification, highlighting the need for naming social paradigms in music therapy, which takes into account the connection of music therapy with social work. The work considers the ideas of several foreign as well as Slovak (Czech) authors. The core part of the work is to find out how the relationship between music therapy and social work is presented in the Slovak (Czech) literature, legislation and education systems. From the results of the theoretical reflections it can be concluded that music therapy has an increasingly solid position in the Slovak (Czech) professional literature of social work as one of its methods, especially as a part of sociotherapy, with reference to the definition of legislative and educational opportunities. In conclusion, prospective options in this area are discussed.

¹ Kontakt: Mgr. Alena Rusnáková, PhD., Inštitút edukológie a sociálnej práce, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 17. novembra č. 1, 080 78 Prešov; alena.rusnakova@unipo.sk

Sociální práce a terapie v azylových domech

Social Work and Therapy in Shelters

Kateřina Glumbíková, Barbora Gřundělová, Ivana Kaniová, Anna Krausová, Kateřina Lukešová, Zuzana Stanková, Marie Špiláčková

Mgr. et Mgr. Kateřina Glumbíková, Ph.D.,¹ je odbornou asistentkou na Fakultě sociálních studií Ostravské univerzity, ve své disertační práci se věnovala tématu Reintegrace matek samoživitelek žijících v azylových domech, aktuálně intenzivně spolupracuje se Sdružením azylových domů, z. s.

Mgr. et Mgr. Barbora Gřundělová, DiS.,² je interní doktorandkou na Fakultě sociálních studií Ostravské univerzity. Vystudovala obor Sociální práce a obor Veřejná politika a lidské zdroje na FSS MU. Ve svém disertačním výzkumu se zabývá genderovými předsudky a stereotypy v praxi sociální práce a genderovou kompetencí sociálních pracovníků a pracovníků.

Mgr. Ivana Kaniová, Ph.D.,³ je odbornou asistentkou na Katedře sociální práce Fakulty sociálních studií Ostravské univerzity. Zaměřuje se na specifické metody sociální práce, zejména case management, dále odbornou praxi formou projektové výuky a profesní identitu sociálních pracovníků.

Mgr. Anna Krausová, Ph.D.,⁴ je odbornou asistentkou na Fakultě sociálních studií Ostravské univerzity. Zaměřuje se při přednáškové a publikační činnosti na oblast sociální politiky, makrometod sociální práce a problematiku projektového řízení.

Mgr. Kateřina Lukešová⁵ působila na Katedře sociální práce Fakulty sociálních studií Ostravské univerzity jako garantka odborných praxí studijního programu Sociální politika a sociální práce. Aktuálně působí jako poradkyně rané péče.

Mgr. Zuzana Stanková⁶ je interní doktorandkou na Fakultě sociálních studií Ostravské univerzity, ve své disertační práci se věnuje tématu Situační analýzy zdrojů pomoci obyvatel sociálně vyloučených lokalit na území Moravskoslezského kraje.

¹ Kontakt: Mgr. et Mgr. Kateřina Glumbíková, Fakulta sociálních studií Ostravské univerzity, Fr. Šrámka 3, 708 00 Ostrava – Mariánské Hory; Katerina.Glumbikova@osu.cz

² Kontakt: Mgr. et Mgr. Barbora Gřundělová, DiS., Fakulta sociálních studií Ostravské univerzity, Fr. Šrámka 3, 708 00 Ostrava – Mariánské Hory; Barbora.Grundelova@osu.cz

³ Kontakt: Mgr. Ivana Kaniová, Ph.D., Fakulta sociálních studií Ostravské univerzity, Fr. Šrámka 3, 708 00 Ostrava – Mariánské Hory; Ivana.Kaniova@osu.cz

⁴ Kontakt: Mgr. Anna Krausová, Ph.D., Fakulta sociálních studií Ostravské univerzity, Fr. Šrámka 3, 708 00 Ostrava – Mariánské Hory; Anna.Krausova@osu.cz

⁵ Kontakt: Mgr. Kateřina Lukešová, Středisko rané péče SPRP, Havlíčkovo nábřeží 2728/38, 702 00 Ostrava; katerina.lukesova@ranapece.cz

⁶ Kontakt: Mgr. Zuzana Stanková, Fakulta sociálních studií Ostravské univerzity, Fr. Šrámka 3, 708 00 Ostrava – Mariánské Hory; Zuzana.Stankova@osu.cz

Doc. Mgr. Marie Špiláčková, Ph.D.,⁷ působí na Katedře sociální práce Fakulty sociálních studií v Ostravě, kde přednáší témata věnující se teoriím a metodám sociální práce. Vědecko-výzkumnou činnost zaměřuje zejména na historický kontext vývoje sociální práce na českém území.

Abstrakt

Autorky článku chtějí nabídnout vhled do života v azylových domech z perspektivy jejich obyvatel a obyvatelek. Prostřednictvím parciálních dat získaných v rámci výzkumných šetření zabývajících se zdravím obyvatel azylových domů se snaží odpovědět na to, zda lidé žijící v azylových domech subjektivně pociťují psychické potíže, zda a jakou pomoc v této oblasti očekávají od azylového domu a jak hodnotí pomoc, která se jim aktuálně dostává/nedostává. Azylové domy jsou zde pojímány jako specifické prostředí, jež poskytuje podporu, přitom je ale i zdrojem potenciálního stresu. Lidé, kteří zde žijí, mají specifické potřeby v oblasti psychického zdraví a pohody, jejichž naplnění nejčastěji hledají v práci sociálních pracovníků a pracovníků. V této souvislosti je dále diskutována otázka, zda je (socio/psycho)terapie součástí sociální práce s obyvateli a obyvatečkami azylových domů. Výsledkem diskuse je konstatování, že je, ale je ovlivněna kumulací rolí sociálního pracovníka v azylovém domě.

Klíčová slova

bezdomečtví, azylové domy, sociální práce, socioterapie, terapie

Abstract

The authors of this article want to give an insight into life in shelters from the perspective of their residents. Through partial data from researches dealing with the health of shelter users, they try to answer whether people living in shelters, subjectively have psychological problems; what kind of help they expect from shelters, and how they evaluate the help that they receive/or do not receive. Shelters are conceived here as a specific environment that provides support, but also takes into account that they maybe also a source of potential stress. People living in shelters have specific needs in the area of mental health and well-being, for help with difficulties in those areas they look towards social workers. In this context, the question is whether the (social/psycho) therapy is a part of social work with the residents of shelters. The discussion concludes that it is, but is also influenced by the accumulation of social worker roles in shelters.

Keywords

homelessness, shelters, social work, sociotherapy, therapy

ÚVODEM

Vztah sociální práce a terapie je dodnes otázkou, o níž se vede řada odborných i praktických diskusí. Existují názory, že (sociální) terapie je neodmyslitelnou součástí sociální práce jako druh intervence, kterou sociální práce poskytuje a která vede ke klientově aktivizaci ve vztahu k (sociálnímu) prostředí, kde sehrává důležitou úlohu sociální vztah. Nemůžeme ovšem opomenout ani druhou názorovou skupinu, která vnímá (sociální) terapii jako v sociální práci překonaný konstrukt nahrazený jinými koncepty, např. konceptem sociálního fungování (viz např. Bartlett, Sounders, 1970; Navrátil, 2001) či ekologickou perspektivou (viz např. Stein, Cloward, 1959; Gordon, 1969).

V návaznosti na tyto názorové proudy si tento článek klade za cíl představit situaci osob bez domova žijících v azylovém domě s ohledem na jejich životní situaci a potřeby v oblasti psychického zdraví,

⁷ Kontakt: Doc. Mgr. Marie Špiláčková, Ph.D., Fakulta sociálních studií Ostravské univerzity, Fr. Šrámka 3, 708 00 Ostrava – Mariánské Hory; Marie.Spilackova@osu.cz

Starostlivosť o seba v sociálnej práci ako inšpirácia pre vznikajúcu oblasť onkologickej sociálnej práce¹

Self-care in Social Work as an Inspiration for Emerging Area of Oncological Social Work

Katarína Šiňanská, Agnesa Kočišová

PhDr. Katarína Šiňanská, PhD.,² vyštudovala odbor Sociálna práca na FF PU v Prešove. Rigoróznou skúškou v odbore Sociálna práca absolvovala na Katedre sociálnej práce FF UPJŠ v Košiciach. V roku 2012 úspešne ukončila doktorandské štúdium v odbore Sociálna práca na Katedre sociálnej práce Inštitútu edukológie a sociálnej práce FF PU. V súčasnej dobe pracuje ako odborná asistentka na Katedre sociálnej práce FF UPJŠ v Košiciach. Špecializuje sa na vyučovanie predmetov zameraných na komunitný rozvoj a v tejto oblasti sociálnej práce aktívne pôsobí i v praxi.

PhDr. Agnesa Kočišová, PhD.,³ vyštudovala odbor Andragogika na FF PU v Prešove; rigoróznou skúškou v odbore Sociálna práca absolvovala na FF UPJŠ v Košiciach (2009) a doktorandské štúdium v odbore Sociálna práca na FF PU v Prešove (2012). Ako odborná asistentka na KSP FF UPJŠ v Košiciach pôsobila od roku 2008. Je spoluautorkou troch monografií, troch vysokoškolských učebníc a niekoľkých štúdií; spoluriešiteľkou piatich vedeckovýskumných úloh (so zameraním napr. na: *psychologické determinanty zvládania onkologického ochorenia*).

Abstrakt

Príspevok vymedzuje onkologickú sociálnu prácu ako náročnú pomáhajúcu profesiu. Upozorňuje na výskyt negatívnych javov v práci sociálnych pracovníkov a vyzdvihuje možnosti prevencie. Autorky charakterizujú koncept starostlivosti o seba a pojednávajú o možnostiach predchádzania negatívnym javom. Výskum autorky zamerali na zisťovanie miery vykonávanej starostlivosti o seba v skupine sto respondentov – sociálnych pracovníkov, pracujúcich v rôznych typoch organizácií. Údaje boli získavané prostredníctvom validizovaného dotazníka, tzv. Dotazníka vykonávanej starostlivosti o seba, ktorý vychádza z pôvodného rovnomenného dotazníka od autora Lovaša (2015).

Kľúčové slová

pomáhajúce profesie, onkológia, sociálna práca, preventívne aktivity, starostlivosť o seba

¹ Tento príspevok vznikol v rámci riešenia vedeckovýskumnej úlohy Vega 1/0230/15 s názvom „Sociálne a osobnostné charakteristiky onkologických pacientov a pacientok ako jeden z najvýznamnejších faktorov socioterapie s touto skupinou klientov a klientok“.

² Kontakt: PhDr. Katarína Šiňanská, PhD., Katedra sociálnej práce, Moyzesova 9, 040 01 Košice; katarina.sinanska@upjs.sk

³ Kontakt: PhDr. Agnesa Kočišová, PhD., Katedra sociálnej práce, Moyzesova 9, 040 01 Košice; agnesa.kocisova@upjs.sk

Abstract

The paper defines the oncological social work as a challenging helping profession. It draws the attention to the existence of the negative effects related to the work of the social workers and it underlines the prevention possibilities. The authors characterize the concept of self-care and discuss the possibilities of prevention of the negative effects. The research was focused on the determining of the level of executed self-care within a group of one hundred respondents – social workers, working in the different types of organisations. The data were collected via validated questionnaires; so called Questionnaire on self-regulation in self-care, which comes from the original, equally named questionnaire written by Lovaš (2015).

Keywords

helping professions, oncology, social work, prevention activities, self-care

ÚVOD

Koncept starostlivosti o seba (*self care*) sa začal systematicky skúmať v druhej polovici dvadsiateho storočia. Prvé štúdie skúmajúce koncept starostlivosti o seba obsahujú výskumy, ktoré sa týkajú ľudí trpiacich rôznymi ochoreniami. Za jednu z prvých autoriek, ktorá začala komplexne skúmať a písať o koncepte starostlivosti o seba, považujeme Oremovú, pričom zároveň poukázala na fakt nedostatočnej starostlivosti o seba (Lovaš, 2014).

Za obzvlášť náročnú sa považuje starostlivosť o seba v radoch pomáhajúcich profesionálov. Tieto profesie sú krásne, ale predovšetkým náročné. Pomáhajúci profesionáli sa denne stretávajú s klientmi, ktorí ich zoznamujú so svojimi trápeniami a problémami a očakávajú od pomáhajúcich, že im pomôžu vyriešiť náročné životné situácie.

Sociálnu prácu môžeme označiť za jednu z najdôležitejších pomáhajúcich profesií v súčasnosti, ktorá rieši širokú paletu sociálnych problémov a dotýka sa mnohých oblastí. Od iných pomáhajúcich profesií ju odlišuje jedinečný prístup ku klientovi, so snahou pomáhať klientom optimálne fungovať v ich vlastnom prostredí, nazývaný aj „Person in Environment“ (PIE; Matoušek, 2007).

Výkon profesie sociálna práca kladie na jej pracovníkov značné nároky rôzneho charakteru, keďže ich úlohou je pomáhať ľuďom neschopným riešiť svoje starosti vlastnými silami, predovšetkým ľuďom nejakým spôsobom znevýhodneným, rizikovým skupinám, ľuďom s telesným, duševným alebo spoločenským znevýhodnením, dlhodobo chorým a pod. Emocionálna záťaž sociálnych pracovníkov je vysoká a náročná najmä v onkologickej sociálnej práci, keďže sú na nich kladené vysoké nároky aj ako na profesionála aj ako na človeka. Diagnostikovanie onkologickej choroby, jej liečba a následné obavy z návratu choroby predstavujú pre onkologicky chorých závažný psychický stres často sprevádzaný telesnými ťažkosťami, stratou doterajšieho pracovného uplatnenia, obmedzením sociálnych kontaktov ako i hľadaním odpovedí na otázky súvisiace so zmyslom života. Pri starostlivosti o onkologicky chorých uplatňujeme bio-psycho-sociálno-spirituálny model človeka, ktorý predpokladá nutnosť liečebného pôsobenia vo všetkých jeho dimenziách (Kočišová, Šiňanská, 2014).

Sociálna práca síce na jednej strane prináša pocity uspokojenia z pomoci iným, užitočnosti, potrebnosti, porozumenia, empatie a podobne, na druhej strane však jej výkon má aj mnohé úskalia označované ako negatívne javy, napríklad *vyškvt klientkeho násilia* (Lovašová, 2014a), *nebezpečenstvo moci*, *syndróm vyhorenia*, *syndróm nudy* a ďalšie. Pokiaľ sa však včas rozpozna, je možné s nimi bojovať a skúsenosť s negatívnymi javmi môže byť pre postihnutého profesionála prvým krokom k tomu, aby začal lepšie vnímať sám seba, aby urobil rozhodujúce zmeny vo svojom živote a posilnil svoju osobnosť.

To všetko je súčasťou konceptu *starostlivosti o seba*. Aby nedochádzalo k profesionálnemu zlyhávaniu, je možné využiť viacero možností na predchádzanie a riešenie, ako je napríklad celoživotné vzdelávanie, využívanie supervízie či absolvovanie rôznych výcvikov sociálnych spôsobilostí.

Neefektívne formy zvládania záťaže onkologicky chorých pacientov a pacientok¹

Inefficient Forms of Coping with Stress in Cancer Patients

Lucia Tóthová, Eva Žiaková

Mgr. Lucia Tóthová² je internou doktorandkou na Katedre sociálnej práce Filozofickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach v odbore Integratívna sociálna práca. Vo svojej vedeckovýskumnej práci sa zameriava na skúmanie rizikového správania u onkologických pacientov a pacientok ako klientov a klientok sociálnej práce.

Prof. PhDr. Eva Žiaková, CSc.,³ vyštudovala odbor Psychológia na FF UPJŠ v Košiciach, no v ďalšom svojom odbornom smerovaní pokračovala v odbore 3.1.14 sociálna práca. V súčasnosti pôsobí ako vedúca Katedry sociálnej práce FF UPJŠ v Košiciach. Výskumne a v praxi sa v súčasnosti venuje vedeckovýskumnej činnosti v rámci grantovej agentúry Vega zameranej na sociálne a osobnostné charakteristiky onkologických pacientov a pacientok ako jeden z najvýznamnejších faktorov socioterapie s touto skupinou klientov a klientok.

Abstrakt

Onkologická choroba sprevádza človeka oddávna, avšak jej rozmer si v súčasnosti nemožno nevšimnúť. Množstvo autorov upozorňuje na spoločné osobnostné charakteristiky onkologicky chorých pacientov a pacientok, ktoré predpokladajú zvýšené riziko vzniku onkologickej choroby. Na základe týchto spoločných črt sú onkologickí pacienti a pacientky označovaní ako „osobnosti typu C“. Rozhodujúce pre autorky je neadekvátne používanie tohto pojmu na vedeckom poli a jeho zamieňanie za pojem „správanie typu C“, resp. „C-systém zvládania“. Štúdia sa zameriava na analýzu uvedeného konceptu a hľadania štatisticky významných rozdielov vo využívaní neefektívnych stratégií zvládania onkologicky chorých pacientov a pacientok v kontexte vybraných sociálno-demografických a zdravotných charakteristík. Poukazuje tiež na možnosti využitia sociálnej práce s touto skupinou klientov a klientok na základe výsledkov autorského výskumu.

Kľúčové slová

onkologická choroba, osobnosť typu C, C-systém zvládania, zvládanie záťaže

¹ Príspevok vznikol v rámci riešenia vedeckovýskumnej úlohy Vega 1/0230/15 s názvom „*Sociálne a osobnostné charakteristiky onkologických pacientov a pacientok ako jeden z najvýznamnejších faktorov socioterapie s touto skupinou klientov a klientok*“.

² Kontakt: Mgr. Lucia Tóthová, Katedra sociálnej práce FF UPJŠ, Moyzesova 9, 040 59 Košice; lucia.istvanova@gmail.com

³ Kontakt: Prof. PhDr. Eva Žiaková, CSc., Katedra sociálnej práce FF UPJŠ, Moyzesova 9, 040 59 Košice; eva.ziakova@upjs.sk

Abstract

Oncological diseases have always been around, but the extent of the spread of these diseases cannot be calculated. The authors draw attention to the amount of common personality traits of cancer patients which point to an increased risk of cancer. One of these common features includes cancer patients referred to as “type C personality”. Crucial for the authors is the inadequate use of this concept within scientific fields and its confusion with the term “type C behaviour pattern”, respectively “C-coping style”. The study focuses on an analysis of that concept and finding statistically significant differences in the use of ineffective coping strategies in male and female cancer patients in the context of selected socio-demographic and health characteristics. The study points to the possibilities for social work with this client group.

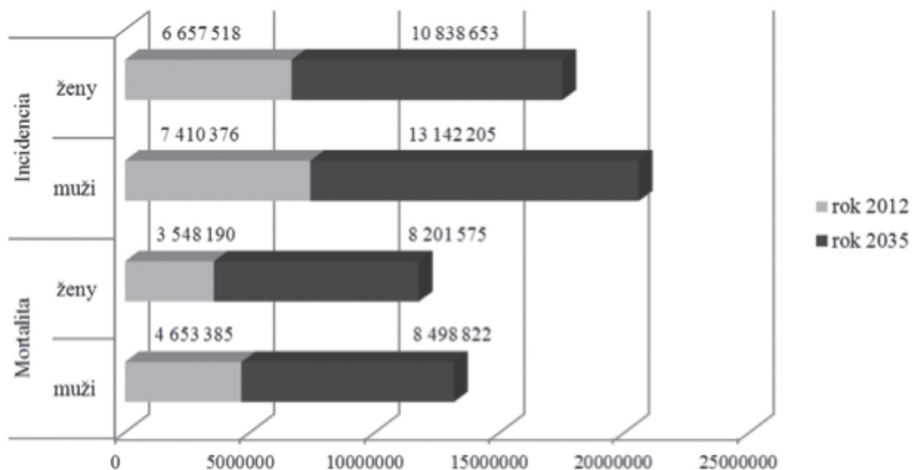
Keywords

cancer, type C personality, C-coping style, coping strategies

ONKOLOGICKÁ CHOROBA

Gulášová (2009) uvádza, že onkologická choroba zastáva medzi chorobami špecifické postavenie. Predstavuje druhú najčastejšiu príčinu úmrtí v Európe (Roman, 2015) a je diagnostikovaná približne každému tretiemu človeku v priebehu života (Čadková Svejkovská, Chrdlová, Slavíková, 2013). Na Slovensku chýbajú štatistické údaje týkajúce sa rakoviny a onkologických pacientov a pacientok. Národný onkologický register ponúka informácie staré 8 rokov, z roku 2009. Údaje sme preto čerpali zo zahraničných databáz a posledných dostupných štatistík. Podľa Medzinárodnej agentúry pre výskum rakoviny (International Agency for Research on Cancer, 2012) bolo v roku 2012 diagnostikovaných 14,1 milióna nových prípadov onkologických pacientov a pacientok a viac ako 8 miliónov rakovinových úmrtí. Zároveň predpokladá, že do roku 2035 počet nových onkologických pacientov a pacientok vzrastie o 70% a úmrtnosť sa zvýši takmer o 80%, o čom bližšie pojednáva graf 1.

Graf 1: Celosvetová populačná prognóza novovzniknutých prípadov onkologickej choroby a úmrtí na onkologickú chorobu

Zdroj: International Agency for Research on Cancer, 2012.

Syndróm vyhorenia u sociálnych pracovníkov v zariadení sociálnych služieb s ľuďmi s mentálnym znevýhodnením na Slovensku

Burn-out Syndrome among Social Workers involved in the Long-term Care of People with Mental Disabilities in Slovak Republic

Tatiana Žiaková, Lenka Lukáčová

Mgr. Tatiana Žiaková, PhD.,¹ vyštudovala odbor Sociálna práca na Fakulte sociálnej práce a zdravia na Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre. V roku 2014 úspešne ukončila interné doktorandské štúdium v odbore Integrovaná sociálna práca na Katedre sociálnej práce FF UPJŠ v Košiciach. V súčasnej dobe pracuje ako odborná asistentka na Katedre sociálnej práce FF UPJŠ v Košiciach. Výskumne sa v súčasnosti venuje vedeckovýskumnej činnosti zameranej na sociálne a osobnostné charakteristiky onkologických pacientov a pacientok ako jeden z najvýznamnejších faktorov socioterapie s touto skupinou klientov a klientok.

Mgr. Lenka Lukáčová² vyštudovala odbor Sociálna práca na FF UPJŠ v Košiciach. Od roku 2015 študuje ako interná doktorandka v odbore Integrovaná sociálna práca na Katedre sociálnej práce FF UPJŠ v Košiciach. Výskumne sa doposiaľ venovala tematike syndrómu vyhorenia a rozvoju komunikačných spôsobilostí v pomáhajúcich profesiách.

Abstrakt

Príspevok ponúka v teoretickej rovine analýzu základných pojmov syndrómu vyhorenia. Empirická časť výsledkov autorského výskumu ponúka zistenia týkajúce sa problematiky syndrómu vyhorenia u sociálnych pracovníkov a pracovníčok pracujúcich s ľuďmi s mentálnym znevýhodnením v zariadeniach sociálnych služieb na Slovensku. Z výsledných zistení vyplýva, že sociálni pracovníci, ktorí v rámci výkonu svojej práce prichádzajú denne do kontaktu s vyšším počtom klientov s mentálnym znevýhodnením v zariadeniach dlhodobej rezidenčnej starostlivosti, sú viac ohrození syndrómom vyhorenia.

Kľúčová slová

sociálny pracovník, sociálne služby, mentálne znevýhodnenie, syndróm vyhorenia

¹ Kontakt: Mgr. Tatiana Žiaková, PhD., Katedra sociálnej práce, Moyzesova 9, 040 01 Košice; tatiana.ziakova@upjs.sk

² Kontakt: Mgr. Lenka Lukáčová, Katedra sociálnej práce, Moyzesova 9, 040 01 Košice; lenka.lukacova@upjs.sk

Abstract

On a theoretical level the paper provides analyses of the basic concepts of burnout. An Empirical analysis of the results of the author's research offers insights into burnout problems among social workers working with mentally disabled clients in the social services facilities in Slovakia. The final findings imply, that social workers working with a higher number of clients with mental disabilities in long-term residential care facilities, are more threatened by burnout.

Keywords

social worker, social services, mental disability, burn-out

ÚVOD DO PROBLEMATIKY

V našich podmienkach je dominantné poskytnutie profesionálnej opory a pomoci pre jedincov s mentálnym znevýhodnením zabezpečené formou sociálnych služieb v zariadeniach s ambulantnou či pobytovou formou. Cieľom starostlivosti v domovoch sociálnych služieb je dosiahnuť plnohodnotný a dôstojný život pre klienta s mentálnym znevýhodnením, čo si vyžaduje od sociálneho pracovníka dať do svojej práce okrem profesionálneho prístupu aj veľa úsilia, citovú spoluúčasť a entuziazmus. Sociálni pracovníci disponujú profesijnými kompetenciami, aby napomáhali zvládať problémy a sociálne dôsledky klientov, avšak nevedia častokrát pomôcť sami sebe. Pracovné nasadenie, alebo stereotypná činnosť, nemožnosť dostatočného osobnostného rozvoja pôsobia ako závažné stresory, ktoré v spojení s psychickou, emocionálnou či fyzickou náročnosťou môže viesť k rutine, strate motivácie, vyčerpaniu, vyhasinaniu až k samotnému vyhoreniu. Je nesporné, že nárast závažných ochorení, ktorých spúšťačom je stres a psychická záťaž, súvisia so súčasným spôsobom života moderného človeka, ktorý sa snaží zvládnuť viac vecí naraz s cieľom zvyšovať svoju produktivitu a dosiahnuť svoj potenciál, čo následne vedie k odcudzeniu sa svojmu životnému priestoru. V takýchto prípadoch absentujú znalosti na objektívne posúdenie vhodných opatrení s cieľom obnoviť rovnováhu medzi osobným životom a prácou.

Vzhľadom na túto zvolenú tému je podstatné venovať sa spôsobom riešenia, ako prispieť ku zníženiu dôsledkov stresu a psychickej záťaže u sociálnych pracovníkov, ktorí denne prichádzajú do kontaktu s ľuďmi s mentálnym znevýhodnením v zariadeniach sociálnych služieb.

Uvedomujúc si význam používania rodovo citlivého jazyka pre prehľadnosť čítania ďalšieho textu budeme používať pojem sociálny pracovník/sociálni pracovníci, pričom obsahovo máme na mysli sociálny pracovník / sociálna pracovníčka.

POMÁHAJÚCA PROFESIA AKO PRÍČINA VZNIKU SYNDRÓMU VYHORENIA

Pri definovaní syndrómu vyhorenia je možné vychádzať z existujúcich dvoch základných východísk. Z pohľadu *klinickej psychológie* je možné považovať za popredného autora venujúceho sa téme syndrómu vyhorenia Freudenbergera, ktorý sa často zaoberal dramatickými stratami motivácie v alternatívnych inštitúciách, vznikajúcich v USA v rámci hnutí za ľudské práva a študentského hnutia od začiatku 60. rokov. Pojem burn-out definoval ako psychický stav vyčerpanosti, ktorý sa prejavuje ako reakcia na chronický pracovný stres (Schmidbauer, 2008). Syndróm burn-out podliehal veľkému záujmu vzhľadom na početnosť empirických štúdií o prediktívnych faktoroch, ktoré ovplyvňujú rozvoj syndrómu vyhorenia v rôznych sociálnych povolaniach (pomáhajúce profesie v sociálnych službách, v zdravotníctve), príp. v dobrovoľníctve). V druhom východisku predstavuje Maslach (1993, in Schaufeli, 1996) koncept burn-out v rámci *sociálnej psychológie* a vychádza predovšetkým zo psychológie stresu. Vyhorenie je podľa jej konceptu vymedzené ako nepretržitý, systematický proces ochabovania, narastajúceho cynizmu a straty angažovanosti voči klientovi. V danom koncepte ide skôr o postupne sa rozvíjajúci stav, ktorého determinantom sú špecifické charakteristiky daného prostredia a nároky na profesionálne povinnosti.

Šetření problematiky zadlužování a exekucí v České republice se zaměřením na osoby seniorského věku

Investigation Concerning Problems of Indebtedness and Execution upon Property in the Czech Republic Focusing on Older People

Milada Martinková, Eva Biedermanová

PhDr. Milada Martinková, CSc.,¹ je výzkumnou pracovnící v Institutu pro kriminologii a sociální prevenci. Zabývá se dlouhodobě oběťmi trestné činnosti a problematikou různých sociálně patologických jevů.

Mgr. Eva Biedermanová² pracuje jako výzkumná pracovníce v Institutu pro kriminologii a sociální prevenci od roku 2009, jejím zaměřením je penologie. V současné době se věnuje především problematice stárnoucí vězeňské populace.

Abstrakt

Cílem příspěvku je shrnout dostupné aktuální poznatky o exekucích vůči seniorům. Při zpracování textu byla použita odborná literatura, poznatky získané ze studia oficiálních dokumentů týkajících se exekucí – především vládních a právních dokumentů, analýza statistických dat vybraných relevantních institucí a vybraných dluhových poraden. Zjištění ukazují, že senioři často podceňují hrozící rizika při svém zadlužování. Z provedeného šetření vyplynula potřeba hlouběji zkoumat problematiku zadlužování seniorů s cílem zajistit více informací pro poskytnutí cílenější a účinnější prevence.

Klíčová slova

senioři, dluhy, exekuce, dluhové poradny

Abstract

The goal of the article is to summarize the available current knowledge concerning debt executions affecting old people and. To elaborate the text professional literature, official documents concerning executions – primarily governmental and legal documents and analysis of statistical data of selected relevant institutions and selected debt advisory offices have been used. The surveys show that senior citizens often underestimate impending risks connected with being in debt. From the accomplished investigation resulted the need to deeper investigate problems of seniors' indebtedness to provide more information for more directed and more effective prevention measures.

Keywords

seniors, debts, execution, debt advice bureau

¹ Kontakt: PhDr. Milada Martinková, CSc., Institut pro kriminologii a sociální prevenci, nám. 14. října 12, 150 00 Praha 5; MMartinkova@iksp.justice.cz

² Kontakt: Mgr. Eva Biedermanová, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, nám. 14. října 12, 150 00 Praha 5; EBiedermanova@iksp.justice.cz

Moc v sociálnej praxi z pohľadu študentiek sociálnej práce

*Power in the Social Practice
from the Perspective of Social Work Students*

Michaela Skyba

Mgr. Michaela Skyba, PhD.,¹ absolvovala doktorandské štúdium na Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove v odbore Sociálna práca. V súčasnosti pôsobí na Inštitúte edukológie a sociálnej práce FF PU v Prešove ako odborná asistentka. Vo svojej výskumnej a publikačnej činnosti sa venuje téme školskej sociálnej práce, service-learningu a sociálnej práci s deťmi so syndrómom CAN a ich rodinami.

Abstrakt

Pri definovaní a vymedzení moci prevláda značná variabilita či nejednotnosť. V sociálnej praxi sa je dokonca možné stretnúť s eliminujúcim pohľadom na tento fenomén, ktorý môže prispievať ku šíreniu stereotypov a k redukcionistickému pohľadu na sociálnu prácu a jej význam pri pomoci klientom a klientkám. Znemožňuje tak rozoznať potenciál sociálnej práce prispievať k sociálnym zmenám, sociálnej súdržnosti, posilneniu a oslobodeniu ľudí a tým i k naplneniu jej poslania. Kľúčovú úlohu pri riešení týchto otázok zohráva aj pregraduálna príprava sociálnych pracovníkov a pracovníčok. Výskumne orientovaný príspevok preto, opierajúc sa o vybrané teoretické koncepty, ponúka analýzu reflexií študentiek sociálnej práce na vnímanie profesijnej moci v praxi sociálnej práce a identifikuje význam zistení pre vzdelávanie v sociálnej práci.

Kľúčové slová

profesijná moc, sociálna práca, vzdelávanie, sociálna prax

Abstract

Considerable variability or inconsistency prevails when we define power. In social practice, it is even possible to encounter views that completely exclude this phenomenon which may contribute to the spread of stereotypes and the negative perception on social work and its importance in helping clients. This makes it impossible to recognize the potential of social work to contribute towards social change, social cohesion, the strengthening and liberation of people and thus to fulfil its mission. The University undergraduate preparation of social workers also plays a key role in addressing these issues. Research oriented contributions therefore, relying on selected theoretical concepts, offer an analysis of the reflections of social work students and the perception of professional power in social work practice and identifies the significance of the findings for social work education.

Keywords

professional power, social work, education, social practice

¹ Kontakt: Mgr. Michaela Skyba, PhD., Inštitút edukológie a sociálnej práce, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 17. novembra č. 1, 080 01 Prešov; michaela.skyba@unipo.sk